

Il Nome della Rosa / Rosens Navn

Forfatteren

Il Nome della Rosa / Rosens Navn er skrevet af den italienske forfatter og sprogforsker Umberto Eco. På overfladen er der tale om en kriminalroman i en historisk ramme, men romanen stikker dybere ved at anvende historien til en tidløs modstilling af intellektuel humanisme og blind fanatisme.

Bogen udkom på italiensk i 1980 og på dansk i 1984. Romanen fylder i den danske oversættelse (første udgave på forlaget Forum) 490 sider, og den stiller krav til sin læser; alligevel blev romanen en international bestseller.

Romanens tidsramme

Romanen foregår i 1327 e.Kr. Tiden præges af kirkens umådelige rigdomme og moralske forfald, kætternes protester, inkquisitionen og magtkampe mellem pave og kejser.

Sted

Handlingen finder sted i et benediktinerkloster i Norditalien. I kirken synger munkene hver tredje time tidebønner, i skriptoriet afskrives og illumineres (illustreres) bøger, men selve biblioteket er aflåst for almindelige dødelige.

Mødet

Klosteret er udpeget til mødested for en principiel debat mellem pavens udsending, kardinal *Bertrando del Pogetto*, og nogle franciskanere om den katolske kirkes rigdomme. Den tidligere leder af inkquisitionen, dominikaneren *Bernard Gui*¹, deltager også i mødet. Medens gæsterne ankommer, dør den ene munk efter den anden i klosteret på mystisk vis.

Personer

Blandt klostrets egne benediktinermunke bemærker man især:

- *Abbone fra Fossanova*, klosterets abbed (leder)
- *Adelmo fra Otranto*, illuminator (første offer for klosterets hemmelighed)
- *Venanzio fra Salvemec*, græsk oversætter (andet offer)
- *Berengario fra Arundel*, munk med forkærlighed for unge munke (tredie offer)
- *Severino fra Skt.Emmeran*, lægemunk (fjerde offer)
- *Malachia fra Hildesheim*, bibliotekaren (femte offer)
- *Jorge fra Burgos*, blind vogter af sandheden

Blandt klosterets gæster bemærkes især nogle franciskanere (gråbrødre):

- *Ubertino de Casale*², mystiker på flugt

1. Bernard Gui levede 1261 - 1331. Som ung indtrådte han i dominikanerordenen. I 1307 blev han leder af inkquisitionen i Toulouse-området, og han beholdt dette hverv indtil 1324. På baggrund af sine erfaringer med at afsløre kættere skrev han omkring 1324 en håndbog, der skulle hjælpe nye inkvisitorer med at fortsætte arbejdet. Håndbogens titel er: *Practica Officii Inquisitionis heretici pravitatis* (= *Håndbog for den institution, der skal finde det afsporede kætteri*).

2. Ubertino de Casale (1259 - c.1330) er en virkelig person, der levede det meste af sit liv i Italien. En overgang var han leder af de spirituelle franciskanere, men da han åbenlyst kritiserede den katolske kirkes luksus, blev han anklaget for kætteri. På et tidspunkt blev han nødt til at leve tilbagetrukket på et benediktinerkloster. Allerede i 1305

- *William fra Baskerville*³⁾, skarpsindig humanist
- Efter William og de andre franciskanere ankommer:
- *Bernard Gui*, dominikaner (sortebroder) og tidligere leder af inkquisitionen
 - *Bertrando del Pogetto*, kardinal (pavens udsending)

Blandt de øvrige personer bemærkes:

- *Adso fra Melk*, novice (kommende munk), der ledsager William. Adso er romanens "jeg"
- *Pigen*, måske den navnløse rose, som Adso siden husker bedst af alle
- *Remigio fra Varagine*, tidligere kætter
- *Salvatore*⁴⁾, en stakkel uden rigtigt sprog.

Stridens genstand

Biblioteket gemmer en bog, *Om latteren*, af den græske filosof Aristoteles⁵⁾. Den bog er farlig, fordi den kan lære sin læser at forholde sig kritisk til autoriteterne.

Romanens budskab

Til alle tider har der hersket en kamp mellem enøjede fanatikere og fordomsfrie humanister. I middelalderen fandtes fanatikere blandt såvel kirkens egne folk som dens kritikere (kætteerne). Et humanistisk modstykke udgjordes af nogle fordomsfrie franciskanere, der hér i romanen repræsenteres af William af Baskerville.

Kampen mellem fanatikere og humanister ophørte ikke med middelalderen, tværtimod, for det 20. århundrede har oplevet både højreorienterede fascister og venstreorienterede galninge. I Umberto Eco's Italien er der tale om neofascister på den ene og Brigata Rossa på den anden fløj. Ingen af dem gik i 1970'erne og 80'erne af vejen for terror og mord.

Det bedste værn mod fanatisme er kritisk sans og evnen til at kunne le ad autoriteterne. Kritisk sans kan man stadig lære af de gamle græske filosoffer.

Filmen

Romanen er blevet filmatiseret med Sean Connery i hovedrollen som William af Baskerville. Filmen varer 2 timer og 10 minutter.

BJ / 24. november 2003

havde han skrevet sit hovedværk: *Arbor vitae Crucifixae Jesu*, hvor han angreb den katolske kirke for at have fjernet sig fra Kristus. Værket blev trykt i 1485 i Venedig, dvs. kort efter bogtrykkerkunsten kom til Italien.

3. Bag romanens hovedperson William af Baskerville gemmer sig en historisk person, der hedder William af Ockham (c. 1285 - 1347). Også William af Ockham var franciskaner. Han var velbegavet, vidende og kritisk over for autoriteterne, hvilket kommer til udtryk i hans mange værker, herunder en gennemgang af den græske filosof Aristoteles. Ligesom Ubertino de Casale blev han anklaget for kætteri.

4. *Salvatore* (= *Frelseren*) kan ikke sige mange ord i sammenhæng, men én vending har han lært: *Penitenzagite* (= *gør bod*), hvilket var et kampråb blandt de kættere, man kaldte pseudo-apostlene. Sekten fik sit afgørende knæk, da dens leder Dolcino og hans veninde Margarita blev fanget og henrettet i 1308.

5. Aristoteles (384-322 f.Kr.) skrev banebrydende værker om logik, metafysik, naturvidenskab, etik, politik og retorik, herunder en bog *Om digtekunsten*. Noget tyder på, at Aristoteles også skrev en fortsættelse af *Om digtekunsten* med titlen *Om komedien* (= *Om Latteren*), men dette værk er i givet fald gået tabt i oldtiden eller middelalderen.